

Otázka: Vznik filosofie a počátky čínské filosofie

Předmět: Základy společenských věd

Přidal(a): Adik

- *Filosofie je soustava kritického uvažování o problémech bytí, světa, poznání a člověka, lidské kladení otázek po základu, smyslu porozumění a vysvětlení světa jako celku a místa člověku v něm*
- *Hledá obecné vlastnosti člověka, struktur přírody, společnosti i kosmu*

Z řeckého:
<i>Filein = milovat</i>
<i>Sofía = moudrost</i>

- Co je to filosofie:

- otázka je velmi problematická
- sama o sobě je filosofickým problémem

- filosofie nemá přesně vymezen svůj předmět
- každá historická definice je závislá na definujícím filosofovi a kulturním klimatu
- charakteristické pro filosofii zůstalo úsilí o vidění světa jako celku

- Filosofie a mytologie

- *Předfilosofický postoj člověka ke světu vychází z mýtu*

→ mýtus je nejdůležitějším předpokladem vzniku filosofie

→ mýtus je příběh se symbolickým nebo náboženským významem

→ mýty lidem zprostředkovávaly názor na svět, přírodu a lidské bytí, vysvětlovaly účel věcí a někdy i původ států, měst, rodů

→ v mýtickém období se člověk ničemu nediví, vše je mu samozřejmé

- *Mytologie*

→ vysvětlování běžných jevů mytologickými bytostmi-např. bohy

→ nadpřirozené bytosti řeší jednotlivé jevy, které člověka obklopují

→ lidé nehledali příčinu určitého jevu

- *Hesiodova soustava řeckých mýtů*

→ počátek všeho je CHAOS, v němž je zárodek světského řádu

→ počátkem tohoto řádu je zrození GAIA (země)

→ z ní pochází ÚRANOS (nebe) a TARTAROS (podsvětí)

→ poselství mýtu se promítají do současnosti -> To, co platilo tehdy, platí i dnes

Teoretický postoj člověka ke světu - filosofie - vzniká z údivu, který nás vytrhne ze samozřejmosti světa (u přirozeného postoje ke světu). Tato cesta je v dějinách antiky nazvána cestou **od mýtu k logu**.

- Vztah filosofie a náboženství

- Náboženství je otázkou víry a filosofie otázkou reálného zkoumání
- Oba jsou zaměřeny na celek skutečnosti, na celek všeho jsoucího
- Kořeny náboženství jsou starší, stejně staré jako kultura
- **náboženství** pravdu zjevuje, pravda zjevená-dogmata
- **filosofie**- pravda se dá poznat lidským rozumem, postupně poznávaná
- první filosof se diví (proč slunce ráno vychází a večer zapadá)
- oproti tomu mytický člověk se nediví, protože ví, že Hélios ráno spolu se svými koňmi vejde na oblohu a večer jde spát
- **MÝTUS** odpovídá, že původ všeho je od bohů - ti vznikají z Chaosu
- neuspořádanost chaosu Řeky vyděsila -> tendence nahradit Chaos Kosmem (řádem = **LOGOS**)
- Logos je vysvětlitelný lidským rozumem
- Přechod od mýtu k logu: první antičtí filosofové (milétané, pythagorovci, Herakleitos, atomisté)
- Hledání pralátky, čísla, atomů, prázdna -> rozumem vysvětlený princip odstraňuje

strach z neznámého a děsivého

I dnes se mýtus podílí na vysvětlení světa (pohádky, umění, texty o vědě, politice, ideologii); *sociální mýtus* = termín označující způsob výkladu určitého sociálního jevu přijímaného bez kritické analýzy

- Filosofie a věda

- na počátku neexistovaly jiné vědy
- všechny otázky řešila filosofie
- za dob Aristotela se začaly oddělovat přírodní vědy
- později se začínají oddělovat i společenské vědy (od začátku 19.stol i politologie a ekonomie)
- filosofie společně s vědou se snaží o přesné vyjádření všeho, co se ve světě děje (*gnoseologie*)

- Základní filosofické problémy:

- Základní filosofický problém „**CO JE TO BYTÍ?**“ (*ontologie*) Bytí je základní vlastnost jsooucná, skrze níž je jsooucnem. Jsooucnost je vše, co má podíl na bytí, tedy co existuje.
- Rozdíl mezi bytím a jsooucnem -> **ontologická diference**
- Další filosofickou otázkou je „**VZTAH MEZI SVĚTEM, JAKÝ JE, A SVĚTEM, JAK SE NÁM PŘEDEVŠÍM SKRZE NAŠE SMYSLY JEVÍ.**“ - pohlížíme na svět subjektivně - jsme naivní?

- Filosofické disciplíny - dělení
  - **Aristotelovo odlišení:**

→ Filosofie teoretická (fyzika, matematika, metafyzika)

→ Filosofie praktická (etika, politika, poetika)

- Na začátku **21. století** tvoří filosofii:

→ Ontologie

→ Gnozeologie

→ Axiologie

→ Etika

→ Filosofická antropologie

- K nim se **někdy řadí**

→ Dějiny filosofie - základ filosofického vzdělání

→ Filosofie přírody

→ Kosmologie

→ Racionální psychologie

→ Sociologie

→ Logika

→ Estetika

Mezní disciplíny

→ Filosofie práva, náboženství, dějin, jazyka, kultury, vědy, techniky, feministická filosofie (nejsou součástí vnitřní struktury filosofie)

- Hlavní filosofické disciplíny

- zabývá se nejobecnějšími filosofickými otázkami světa člověka

- **ONTOLOGIE** (on = jsoucno) – teorie bytí

- Co je bytí a jsoucno, hmota, substance (podstata), čas, prostor, (ne)konečno, kauzalita, zákonitost, nutnost, vývoj, kvalita a kvantita, rozpor

- Často se ztotožňuje s metafyzikou (podle Aristotela o poslední podstatě jsoucna)

- **GNOZELOGIE** (gnósis = poznání) – teorie poznání

- =noetika (noésis=myšlení), epistemologie (epistémé=vědění opírající se o důkaz)

- Zabývá se problémem zdrojů, podmínek, možností

- Meze lidského poznání

- Otázky pravdy -> ta je cílem každého poznání

- **AXIOLOGIE** (axia=hodnota)

- Hledá původ hodnot, jejich hierarchii, stálost či proměnlivost

- jaké a proč máme hodnotící postoje

- **ETIKA** (éthos=zvyk, obyčej) – teorie morálky

- Co je dobro/zlo, svoboda, mravní odpovědnost

- Co je štěstí, smysl lidského života

- V centru zájmu mravní hodnoty

- *Ekoetika* = etické problémy ekologie
  - **FILOSOFICKÁ ANTROPOLOGIE** (anthrópos=člověk) - filosofie člověka
- Člověk jako celek - zabývá se jeho podstatou, smyslem
- Čím je člověk určován ve svém bytí, vztah těla a duše
- V současnosti otázka lidské svobody

Cíl: Napomoci ukázat, jaké otázky bychom si měly klást (jak se dívat na věci, jak o tom přemýšlet)

- **Co je svět?**
- **Odkud je svět? Je pouze jeden svět?**
- **Jaký smysl má můj život?**

ČÍNA a čínské myšlení

- 3000 let př. n. l - zvyky, rituály
- Číňané nevěří v bohy -mají sklony k materialismu
- skvělí pozorovatelé přírody a sklony k mystice (uctívání mrtvých předků -> uspokojit je, aby neškodili lidem živým)
- hesla jako dialektika a kolektivismus, rodina a hierarchické spořádání společnosti se dostala do učení konfuciánství i taoismu jako přesně definované poučky
- kosmos je veličinou harmonie a pořádku
- *teorie vzniku světa:* ztělesněním veškerého bytí je vajíčko, ze kterého se zrodil obr Pchan-ku (polobůh s lidskou podobou); Pchan-ku umírá a jeho tělo se rozpadá a přeměňuje se na různé věci na zemi: z dechu se stane vítr, z končetin hory, z hmyzu na těle se stali lidé

- negativní stránky přírody jsou přirozené a je nutné je správně pochopit, aby mohly být překonány
- **Kniha proměn** (I-ťing): 1200 př.n.l., soubor historických a mytických textů, pramen čínské filosofie, 5 počátečních prvků věcí: kov, dřevo, voda, oheň, země; protikladné principy *Jin a Jang*, přirozená cesta *Tao*
- JIN - mužský, světlý, denní, pozitivní
- JANG - ženský, tmavý, noční, negativní
- jejich společným působením se objasňuje vznik a proměna všech věcí a událostí

1) KONFUCIÁNSTVÍ

zakladatel **Konfucius Chung - Fu - C** (551-479 př.n.l.)

- přezdívky: „Mudrc věků“, „První učitel“

„Jak může být ospravedlněna služba duchům ještě dříve než živoucí člověk někomu sloužil“

- na prvním místě v životě člověka musí být služba jiným lidem, až teprve poté bychom měli pečovat o svého ducha -> venovat se pouze náboženským obřadům a nezajímat se o ostatní je špatné

- **etika** se stala klíčovým tématem jeho děl

- Konfucius připouští, že člověku je určen určitý osud, pokud k osudu přijde i vážnost a bohatství -> jsou to dary nebes, člověk je nedostává jen tak, musí si je zasloužit

- jednotlivec, rodina i stát musí usilovat o **moralní dokonalost a lidskost**

- řád, jak řídít stát - stabilita tkví v morálce jednotlivce a v ústřední úloze rodiny

- ideálem je vzdělaný šlechtic, mudrc

- zabýval se tím, jak má člověk žít, aby zde byl nějaký řád (ETIKA)

- nejprve musí být člověk prospěšný ostatním, pak může uctívat bohy, idoly
- správnou cestou je vzdělání, úcta k pořádku a tradici; výchova, která zahrnuje ducha i srdce
- zabýval se vztahy ve společnosti - člověk bytostí společenskou
- „služba člověku“ - bohatství a vážnost jsou dary z nebes
- 5 základních ctností, které určují vztahy mezi lidmi:

1) lidskost

2) spravedlnost

3) slušnost

4) moudrost

5) loajalita

- prosazuje *podřízenost* - někdo musí být v čele, ostatní podřízení
  - podřízenost syna otci
  - podřízenost lidu vládci
  - podřízenost ženy muži
- nadřízený nevelí, ale pečuje!

dílo: Kniha písní, letopisy Jaro a podzim

Hovory - sepsané jeho žáky

Mencius (371 - 289 přnl.) - člověk je od přírody dobrý (ctnosti musí akorát uchovat a rozvinout)

- o stavu státu rozhoduje morální kvalita vládce, dobrého vládce následují lidé sami

- jeho nejvyšším cílem musí být blaho a mravnost lidu

Sün-C´ (313 - 238 přnl.) - člověk je od přírody špatný a lze jej pouze s námahou zlepšit pomocí výchovy a kultury

Neoklasicismus (od 11. století)

Ču Si: dualistické stanovisko

- li - univerzální formální princip, podstata v lidech ukrytá, norma chování
- čchi - materiální účinný princip, individuální určenost člověka

Wang Jang-Ming: monistické stanovisko

- rozum, člověk poznává všechny věci

Proti konfucianismu stojí **legalismus**

- cílem legalistů je mocnější a sjednocenější stát
- síla panovnického rodu, vojska a hospodářství
- zákony a systém trestu a odměny
- program je pragmatický a antitraditionalistický

Konfucianství uznáváno od 2. století přnl. (dynastie Chan) - 1912 -> poté čínský komunismus

2) **TAOISMUS**

3. st. pnl. - zakladatel Ko Hung

učení rozvinul **Lao-C'**

- **Tao - te - ting:** klasický text taoismu, pojednává o cestě tao a ctnosti; úkolem je hledat a odkrýt tao ve svém nitru pomocí meditace, jógy
- zabýval se pojmem **TAO** (je bezejmenné , protože jména označují nějaké jsoucí, zatímco tao je princip, který se vymyká všem rozlišením a všemu vládne) = přirozený řád věcí, podle kterého se vše vyvíjí, není hmatatelné, jedná se o jakýsi řád/princip; je to cesta přírody a (individuálního) života
- TAO je dokonalé a člověk ho nemůže měnit, ale měl by ho hledat (=hledat svůj osud)
- TAO „jakési nic, bez něhož by neexistovalo něco“
- hlavní myšlenkou taoismu tedy je nezasahovat do přirozeného řádu věcí, pouze hledat svou cestu a až ji najdeme, tak se jí podřídít
- čím méně se člověk pokouší sám vytvářet plány, tím více věci následují tao -> **nečinění**
- čím více zákonů , tím více zločinců
- čím méně panovník vládne, tím lepší bude jeho země
- skutečná ctnost se vytrácí (četné mravní příkazy)
- **v taoismu je člověk bytostí přírodní**